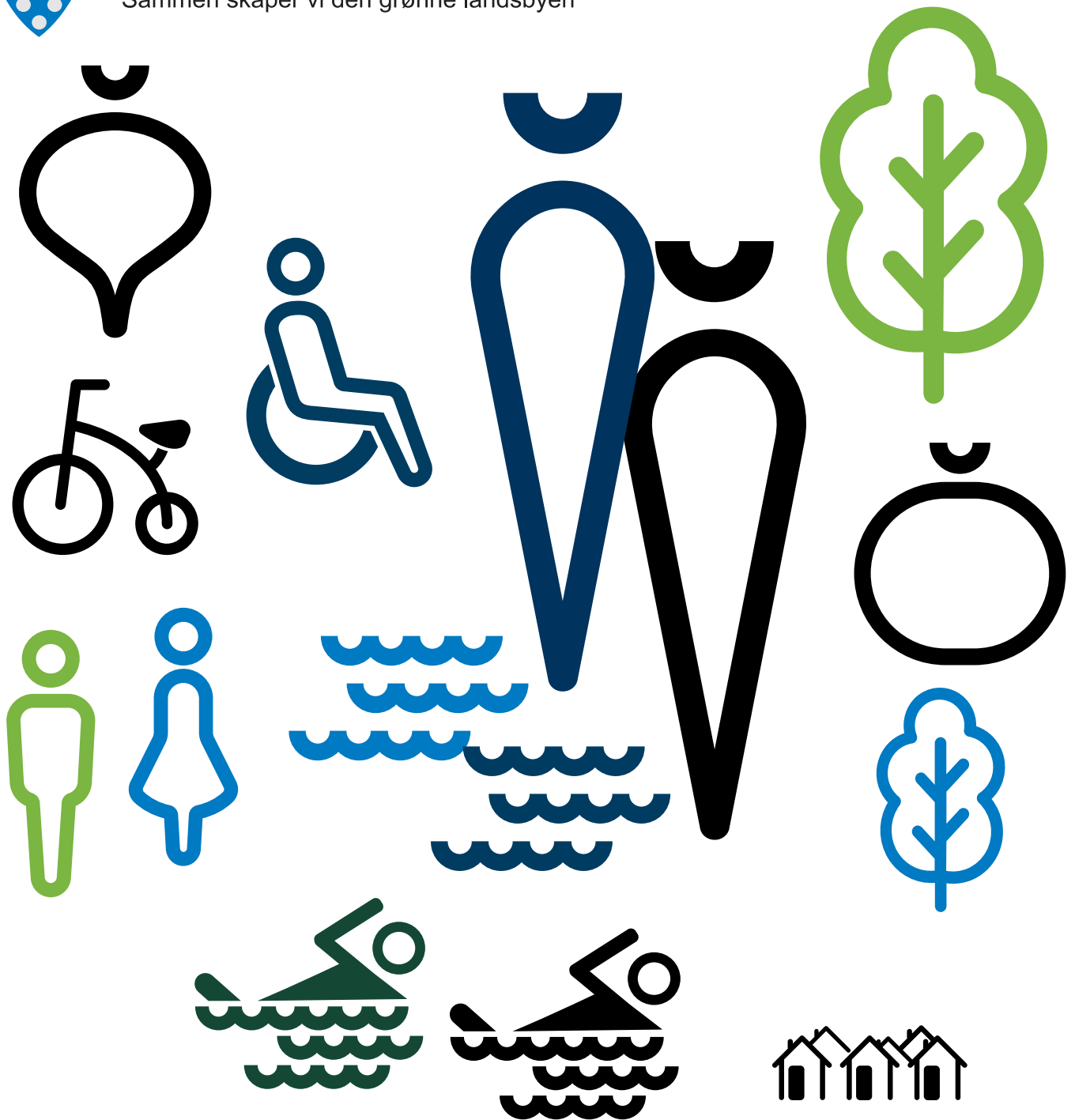

Randaberg kommune

Sammen skaper vi den grønne landsbyen

Planstrategi 2024 - 2027

Forslag til behandling i KPU 21.03.2024

Innhold

1.	Innledning	2
2.	Plansystemet i Randaberg - videreutvikling	2
3.	Overordnede føringer og Nasjonale forventninger	4
4.	Utfordringsbilde i Randaberg	5
4.1	Klimatilpasning og klimagassutslipp	5
4.2	Jord- og naturvern	7
4.3	Nok boliger til alle	9
4.4	Samfunnet må tilpasses et aldrende samfunn	9
4.5	Barn og unge	11
4.6	Utenforskap og sosial ulikhet	12
4.7	Psykisk helse	13
4.8	Frivillighet	14
5.	Revisjon av kommuneplanens samfunnsdel	15
6.	Revisjon av kommuneplanens arealdel	16
7.	Sammenheng samfunnsdelen og arealdelen - arealstrategi	16
8.	Oversikt over kommunens planer	17

1. Innledning

Kommunestyret skal minst en gang i hver valgperiode vedta en kommunal planstrategi. Det viktigste med planstrategien er å avgjøre om kommunens gjeldende kommuneplan skal revideres, eller om den skal videreføres som den er.

Planstrategien bygger på et kunnskapsgrunnlag med overordna utviklingstrekk for Randaberg.

Planstrategien inneholder en oversikt over kommunens samlede planportefølje. Det redegjøres for hvordan kommunens plansystem fungerer i dag, og hvordan det skal jobbes med å forbedre planarbeidet framover.

Planstrategien for Randaberg kommune legger opp til at kommuneplanens samfunnsdel og arealdel (2018-2030) skal gjelde som overordnet styringsdokument for Randaberg kommune i kommunestyreperioden 2024-2027

2. Plansystemet i Randaberg - videreutvikling

Kunnskapsgrunnlaget og overordna føringer viser at kommunene i Norge har store utfordringer å løse i tiden som kommer. Flere samfunnsutfordringer øker i kompleksitet og omfang. Samtidig har innbyggerne store forventninger til det offentlige. De kommunale ressursene til å løse utfordringene og imøtekomme forventningene er imidlertid uendret. Gapet mellom utfordringer som må løses og kommunens kapasitet til å løse dem, vil øke framover.

Det foreslås å delvis revidere kommuneplanens samfunnsdel og hele arealdelen denne kommunestyreperioden. Arbeidet kan starte før sommeren 2024.

Det foreslås også å jobbe med å forbedre kommunens plansystem.

Planer er verktøy for å bli enige om felles mål og prioriteringer, og hva vi vil gjøre for å nå målene. Kommunens planer må derfor utformes som anvendelige styringsverktøy. Det må være tydelig hvordan de ulike planene henger sammen og hvilken funksjon de har. Det er ressurskrevende å utarbeide planer, det er derfor ikke et mål å ha flest mulig. Mange planer med hver sine mål kan gjøre det vanskelig å vite hva som egentlig gjelder. Kommunen ønsker å jobbe med følgende:

1. Utarbeide samfunnsdelen slik at den blir et godt lokalpolitisk styringsverktøy.
2. Få en god sammenheng mellom HØP og kommuneplanen, slik at den på en bedre måte kan fungere som samfunnsdelens handlingsdel.
3. Lage en standard mal for utarbeiding av nye tema- og virksomhetsplaner.
4. Opprette et tverrfaglig planforum som til enhver tid har oversikt over gjeldende planer, og som sikrer tydelig sammenheng mellom kommuneplanen og de oppfølgende planene. Kan også være rådgivende organ til ansatte som skal skrive/ lage planer.
5. Årlig utarbeidelse av kunnskapsgrunnlag over utviklingstrekk i kommunen.

Det blir lagt vekt på å rydde og forenkle plansystemet i kommunen, for å få bedre sammenheng mellom de ulike planene. Handlings- og økonomiplanen skal være kommuneplanens handlingsdel, for med det å kunne bidra til bedre måloppnåelse. Dette er i tråd med den nye kommunelovens krav, om bedre sammenheng mellom kommuneplan og økonomiplan.

Dette skal også føre til bedre sammenheng mellom overordna politiske mål i samfunnsdelen og hvordan de følges opp med tiltak og prioritering av ressurser.

Plan- og bygningsloven § 10-1 gir føringer for hva kommunen må og bør gjøre i planstrategien:

Krav og føringer fra PBL § 10 -1	Hvordan følges det opp i Randaberg kommune
Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi.	Politisk behandling av kommunal planstrategi i juni 2024 Planbehovet skal i tillegg vurderes årlig i handlings- og økonomiplanen (HØP).
Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling (langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet) og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.	Temaene nevnes i kunnskapsgrunnlaget, men planstrategidokumentet blir ikke brukt til en grundig drøfting av strategiske valg knyttet til dem. Det vil drøftes videre i ny samfunnsdel/areadel, i HØP og i andre relevante planarbeid
Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner.	Kommunen har deltatt i samarbeidsmøter om kunnskapsgrunnlaget med statlige og regionale aktører, og med nabokommuner. Disse har også fått anledning til å gi skriftlige synspunkter om arbeidet, med utgangspunkt i kunnskapsgrunnlaget og planoversikten.
Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen.	Medlemmer i Kommuneplanutvalget (KPU) hadde ønske om å bli koblet på denne fasen av kommuneplanarbeidet. Planstrategien har derfor i flere runder vært innom KPU. medvirkningsgrunnlag for behandlingen. Utfordringsbildet er utarbeida i et tverrfaglig samarbeid, der intern medvirkning har blitt vektlagt. I arbeidet med å følge opp planstrategien, altså med å utarbeide de konkrete planene, så vil det være viktig med mer målretta medvirkning.
Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.	Planstrategidokumentet, med forslag til vedtak, offentliggjøres 30 dager før kommunestyrets behandling xxx(dato)
Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer.	Kommunedirektøren foreslår følgende: - Kommuneplanens samfunnsdel skal revideres. - Kommuneplanens arealdel skal revideres
Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.	Planstrategidokumentet tar ikke stilling til andre arealplaner enn kommuneplanen og kommunens tre områdereguleringsplaner.

Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi kan slås sammen med og være del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen, jf. kapittel 11.	Formell oppstart av arbeid med ny areal/samfunnsdel vil gjøres i en egen politisk sak, hvor planprogram for arbeidet blir lagt ut på høring.
--	--

3. Overordnede føringer og Nasjonale forventninger

I tillegg til kravene som stilles til planstrategiarbeidet i plan- og bygningsloven er det en rekke andre lovverk og nasjonale føringer med betydning for arbeidet. Flere av disse inneholder anbefalinger om hva som bør belyses og diskuteres i planstrategien:

[Plan- og bygningsloven](#)

Planstrategien bør inneholde en drøfting av kommunens strategiske valg for samfunnsutvikling.

[Folkehelseloven](#)

All kommunal planlegging skal bygge på et oppdatert kunnskapsgrunnlag om helsetilstanden i befolkningen og om hva som påvirker den. Diskusjonen om planbehov skal bygge på dette kunnskapsgrunnlaget.

[Veilederen om planstrategi](#)

Planbehovet bør vurderes i lys av hvordan kommunen fungerer som samfunn og organisasjon.

[Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning](#)

I planstrategien skal kommunens behov for planer for tema innen klima- og energiplanlegging og klimatilpasning bli diskutert.

[Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet](#)

Kommunene skal ha oversikt over boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Kunnskapsgrunnlaget for dette planstrategi-dokumentet består av vår egen folkehelseoversikt, samt kunnskap om andre samfunnsområder og status for den kommunale tjenesteytingen.

[Nasjonale forventninger og FNs bærekraftsmål](#)

I dokumentet Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027 har Regjeringen lagt fram forventningene til regional og kommunal planlegging for å sikre bærekraftig utvikling i hele landet. Forventningene skal følges opp i arbeidet med kommunal planstrategi og er forankret i plan- og bygningsloven paragraf 3-5 og 6-1. Her understrekes betydningen av et retningsgivende dokument som skal sikre effektive og målrettede planprosesser, og en samkjøring på tvers av de tre forvaltningsnivåene: stat, fylke og kommune. Dokumentet er retningsgivende, men må sees i sammenheng med aktuelle lover, forskrifter og meldinger fra Stortinget. De nasjonale forventningene gjelder for hele landet og for ulike plansituasjoner, og dermed må den nasjonale politikken tilpasses regionale og lokale forhold.

Regjeringen har bestemt at FN sine 17 bærekraftsmål, som er verdens arbeidsplan for en bærekraftig utvikling, også skal ligge til grunn for samfunnsplanleggingen nasjonalt, regionalt og ute i kommunene.

4. Utfordringsbilde i Randaberg

Kommunen har utover [folkehelseoversikten](#) ikke utarbeidet et eget dokument med utfordringsbilde for Randaberg. Folkehelseoversikten gir en god oversikt over befolkningssammensetningen i kommunen, hovedtrekkene i utviklingen på folkehelseområdet og utfordringene Randaberg står ovenfor.

Folkehelseoversikten, de nasjonale utfordringene og forventningene samt den interne medvirkningsprosessen i forbindelse med planstrategien, har gjort at det har utkrystallisert seg noen hovedutfordringer som det blir fokusert på i planstrategien. Fordi det ikke er laget et eget oversiktsdokument, er det skrevet litt utfyllende om de ulike utfordringene med noen fakta og tall.

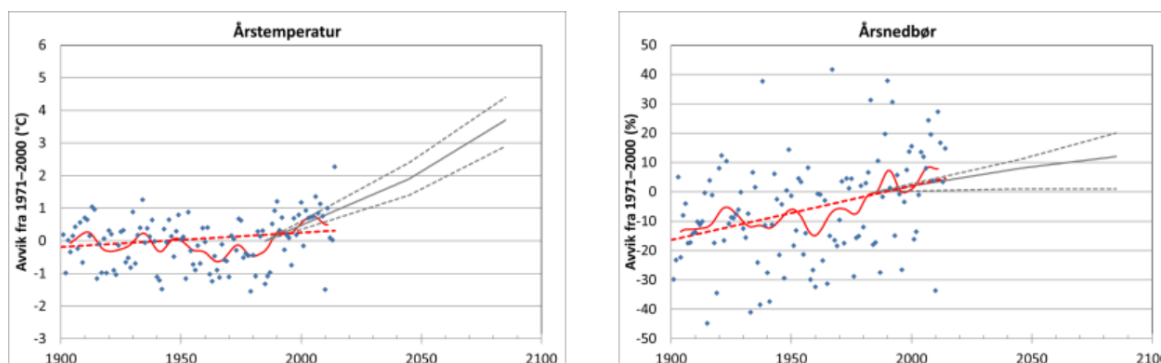
4.1 Klimatilpasning og klimagassutslipp

Klimaendringer fører til mer nedbør, ekstremvær, økt risiko for flom, jord og sørpeskred og høyere stormflonivå som resultat av havnivåstigningen. Områder som tidligere var regnet som sikre, er ikke nødvendigvis det i dag eller i fremtiden. Klimarisiko forsterker kommunes eksisterende risikobilde og kan for eksempel påvirke befolkningsutvikling, sysselsetting og næringsutvikling, skatteinntekter og verdi av eiendom eller infrastruktur.

Randaberg er en liten og flat kommune uten store vassdrag og med lite bebyggelse langs sjøen. Dette er faktorer som er med og holder klimarisikoen nede i kommunen. Men også i Randaberg vil det i tiårene som

kommer blåse mye mere, regne mere og bli varmere. [Klimaprofil for Rogaland](#) viser blant annet at gjennomsnittlig årstemperatur i Rogaland er beregnet å øke med cirka 3,5 °C, mens årsnedbøren i Rogaland er beregnet å øke med cirka 10 %.

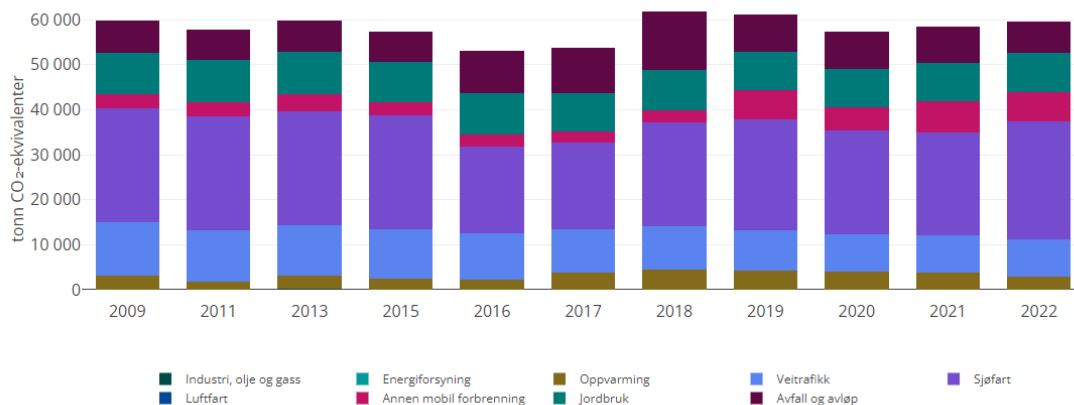
Figur 1 Figuren til venstre viser utviklingen av årstemperatur i Rogaland for perioden 1900-2100. Verdiene viser avvik (°C) fra perioden 1971-2000. Blå prikker viser enkeltår i perioden 1900-2014, stiplet rød strek er trenden, mens rød kurve viser glattede 10-års variasjoner. Heltrukken grå strek og stiplet grå streker viser henholdsvis midlere, lav og høy modellberegning for høye klimagassutslipp. Figuren til høyre er tilsvarende som den til venstre, men verdiene viser nedbøravvik (%) fra perioden 1791-2000.

Kommunen har mye marine avsetninger som gir et potensiale leire og leirskred, samt et næringsliv (spesielt landbruk) som er klimaavhengig.

Gjennom rullering av kommuneplanen vil kommunen ha et særskilt fokus på klimatilpasning, både gjennom å sikre gode bestemmelser for dette, men også å få et økt kunnskapsgrunnlag om den risikoen kommunen står ovenfor.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024. Både samfunnsdel og arealdel.
Klima og energiplan	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2021
Overordnet beredskapsplan	Beredskapsplan	Revideres	Oppstart 2024

Klimaendringer er en av vår tids største utfordringer. De fleste er enige om at vi ikke kan fortsette som før, og at det vil kreve store endringer for å klare å nå FN's klimamål om å holde den globale temperaturstigningen godt under 2 °C. Kommunene har en vesentlig rolle å spille i arbeidet med omstilling til lavutslippssamfunnet. Totalt utgjør sjøfart, veitrafikk og jordbruk over 80 prosent av alle utslipp i kommunen, og det er noe begrenset med påvirkningsmulighet kommune har på dette. Samtidig er det helt klart at Randaberg må ta sin del av ansvaret, blant annet med å kutte egne klimagassutslipp og legge opp til en samordnet bolig, areal og transportplanlegging som gir mindre utslipp.

Figur 2 Utslipp av klimagasser i Randaberg fordelt på sektorer. Kilde: Miljødirektoratet

Randaberg har målsetning om å redusere sine egne klimagassutslipp med 80 prosent innen 2030, satt gjennom klima og energiplan 2018-2030 (vedtatt januar 2021). Det er ikke etablert gode rutiner for å måle og følge dette opp, men det er klart at vi er langt fra å nå dette målet. Det legges ikke opp til en ny klimaplan i kommunestyreperioden, men heller å jobbe med bedre oppfølging av gjeldende plan, herunder etablere et mere formalisert internt samarbeid på tvers av tjenestoområder. Videre vil klimagassutslipp bli et viktig tema i kommuneplanen, blant annet ved å legge opp til en videre arealplanlegging som reduserer biltrafikk og energibruk.

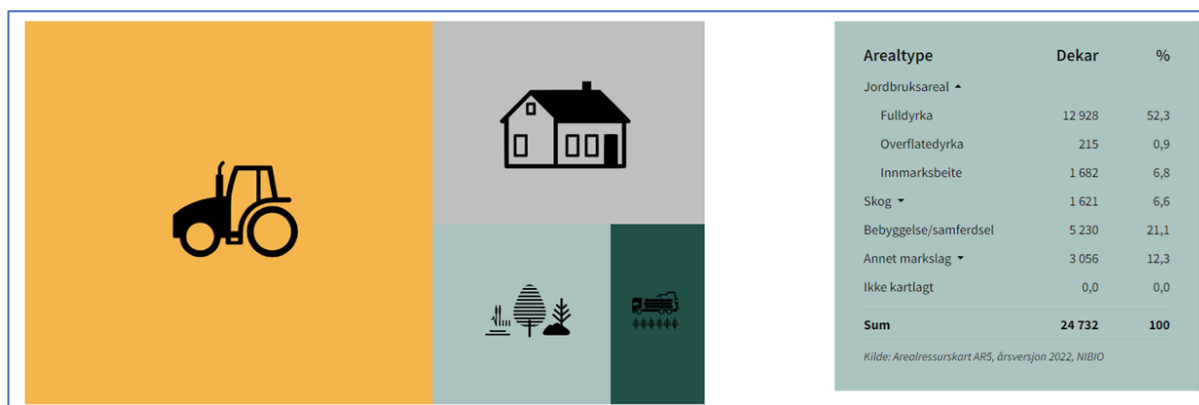
Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024. Både samfunnsdel og arealdel.
Klima- og energiplan	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2021

4.2 Jord- og naturvern

Areal er en viktig ressurs; viktig for oss mennesker, og for alt annet liv på planeten. FN slår alarm om tap av artsmangfold, i et tempo som vi ikke har sett maken til i moderne historie. Endringer i arealbruken vår er den langt største trusselen mot naturmangfoldet. Vi har også bygget ned mye av den beste landbruksjorden vi har, og dermed redusert våre muligheter til å forsyne oss selv med mat.

Randaberg er Norges minste landkommune i areal med sine 25 km². Ca. 60 % av arealet i kommunen er dyrket jord, og kun ca. 18 % er areal som ikke er bebyggt eller dyrket.

Figur 3 Fordelingen av Randaberg sitt areal på ulike arealkategorier. Kilde: Nibio

Fordi vi er en liten kommune, og der så store deler er dyrket eller bebyggt med bygninger og veier er det relativt lite naturareal igjen, både for biologisk mangfold og for ferdsel/fritid. Det er derfor viktig for kommunen å forvalte disse små og få arealene godt. Kommunen vil i kommunestyreperioden, blant annet gjennom kommuneplanarbeidet, søke å få et økt kunnskapsgrunnlag om naturarealet og naturmangfoldet i kommunen.

I Randaberg er jordvern høyt prioritert. Det er bygget ned lite landbruksareal de siste årene. Langsiktig grense for landbruk ble flyttet på Grødem for noen år siden, slik at flere hundre dekar med landbruksareal ble «varig vernet», og kommunen mottok den nasjonale jordvernprisen for det i 2019. Likevel kan vi ikke hvile på dette. I arbeidet med kommuneplanen vil det strenge jordvernet bli videreført, og det skal utarbeides et kommunalt jordvern mål i tråd med nasjonale og regionale føringer. I nasjonale og regionale føringer ligger det klare forventninger om «planvask», det vil si at kommunene skal vurdere å ta ut eller omdisponere areal det ikke er bruk for eller der konfliktene med landbruks- og naturinteresser er store.

I den forrige planstrategien ble det vedtatt at kommunen skulle revidere sin landbruksplan fra 2007. Dette arbeidet har av ulike årsaker ikke kommet i gang. Kommunens viktigste virkemidler, og det som blir prioritert innenfor knappe ressurser, er god arealforvaltning av landbrukets produksjonsareal og en god tilskuddsforvaltning. Dette trenger vi ikke en egen landbruksplan for. For tilskuddsforvaltningen finnes det gode lover og retningslinjer fra nasjonale landbruksmyndigheter. Arealforvaltningen har kommunen hånd om gjennom oppfølging av kommuneplanen, og behandling av enkeltsaker etter plan- og bygningsloven samt jord- og konsesjonsloven. Fremfor å lage en egen landbruksplan, vil kommunen ha fokus på sterkt jordvern og god arealforvaltning i utarbeidelse av kommuneplanen, herunder utarbeidelse av et kommunalt jordvern mål.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024
Klima- og energiplan	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2021
Landbruksplan 2007-2020	Temaplan	Oppheves	Sentrale deler av landbruksplanen blir innarbeidet i kommuneplanen.

4.3 Nok boliger til alle

I 2021 ble plan- og bygningsloven revidert, og i loven ble det lagt til et krav om at kommunen skal legge til rette for «tilstrekkelig boligbygging», se plan- og bygningsloven § 3-1.

Asplan Viak har på vegne av Kommunal- og distriktsdepartementet utarbeidet rapporten [Analyse av begrepet «tilstrekkelig boligbygging» \(2023\)](#). Rapporten peker på at det å legge til rette for tilstrekkelig boligbygging ikke bare er avgrenset til arealplanlegging, men at oppgavens bredde krever forankring i hele det kommunale plansystemet fra samfunnsdelen til økonomiske prioriteringer i handlings- og økonomiplanen.

Kunnskapsgrunnlaget fra forrige rullering av kommuneplanen viser at det er satt av nok areal til boligbygging i svært lang tid fremover. Det aller meste av dette ligger i sentrum (sentrumsformål) og som boligareal i områderegulering for sentrum øst. Hovedutfordringen i året som kommer er å «byggemodne» disse arealene slik at det kan bygges nok boliger-i tråd med forventet befolkningsutvikling og rett type boliger for den befolkningssammensetningen som kommer.

I lys av dette skal kommune sette i gang en reguleringsendring av områderegulering for sentrum Øst, blant annet for en gjennomgang av veiløsninger og rekkefølgekrav for å få fortgang på boligbygging der.

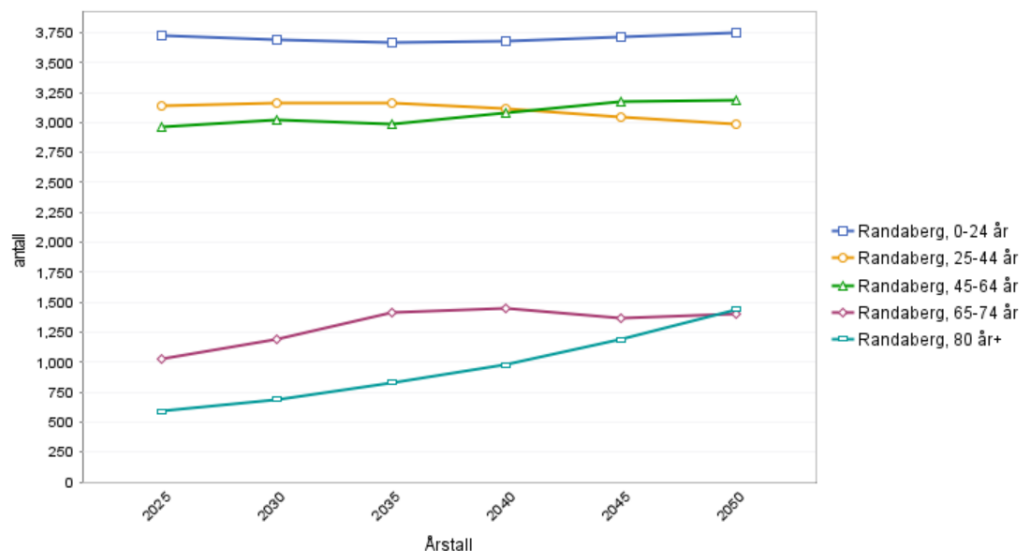
Bolig og boligbehov vil videre få en sentral plass i kommuneplanen. Planleggingen må ta høyde for den demografiske utviklingen, og behovet for at eldre skal bo lenger hjemme, og videre at vi har en variert boligsammensetning som gjør at personer i ulike livsfaser og aldre kan bosette seg i kommunen.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024
Sentrum Øst	Områdeplan	Revideres	Oppstart 2024
Sentrum Nord	Områdeplan	Ny	Oppstart 2027
Boligsosial handlingsplan 2024-2028	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2024
Sentrumsstrategi	Temaplan	Ny	Er under arbeid. Sluttføres i 2025

4.4 Samfunnet må tilpasses et aldrende samfunn

Hele samfunnet står overfor en demografisk utvikling som innebærer sterk vekst i antall eldre og færre yrkesaktive hender. Forventet levealder i Randaberg er høy. En økende andel eldre fører til økt omsorgsbehov, samtidig må samfunnet tilpasses en aldrende befolkning ved å ivareta de eldres ressurser og gi et deltakende og meningsfullt liv.

Figur 4 Fremskrevet befolkningsvekst i Randaberg for ulike aldersgrupper. Kilde SSB/Kommunehelsas statistikkbank

Det vil bli behov for økt tilgjengelighet når det gjelder boliger og mobilitet med mer universell utforming. Det må tas i bruk smarte og nyttige løsninger for at eldre skal kunne leve et selvstendig liv så lenge som mulig.

Eldre må enkelt kunne ivareta en sunn livsstil og det må tilrettelegges for flere ulike sosiale møteplasser. Frivilligheten er og blir en viktig ressurs i lokalsamfunnet for å imøtekomme dette behovet. Frivillighet for eldre og eldre i frivilligheten.

Kort sagt må det planlegges for et mer aldersvennlig samfunn og et demensvennlig samfunn, gjennom tett samarbeid mellom kommune, frivillighet, lag og foreninger og næringsliv.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024
Frivillighetsplan 2020-2024	Temaplan	Revideres	Oppstart 2025
Boligsosial handlingsplan 2024-2028	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2024
Sentrumsstrategi	Temaplan	Ny	Er under arbeid. Sluttføres i 2025
2040- Fremtiden er nå. Temaplan for helse- og omsorgstjenestene 2023-2030	Temaplan	Videre føres	Vedtatt 2023

4.5 Barn og unge

Etter barnevernsreformen 2022, også kalt for oppvekstreformen kom det nye krav til kommunen. Et av kravene blir understreket i Barnevernloven § 15-1, det er *kommunens* felles ansvar for å unngå at omsorgssvikt og atferdsvansker oppstår. I Randaberg kommune er 24% av befolkningen barn mellom 0-17 år (SSB, 2022). Pr. 2022 er det 76 barn som mottar barneverntiltak i kommunen. Det er 78 familier med barn under 18 år som mottar sosialhjelp (SSB, Kostra 2022). Folkehelseprofilen viser en økning i andel barn som lever i lavinntektsfamilier. Det er også lokale forskjeller i levekårsindeks internt i kommunen. Ulikheter og samfunnsforskjeller forventes å øke i årene fremover.

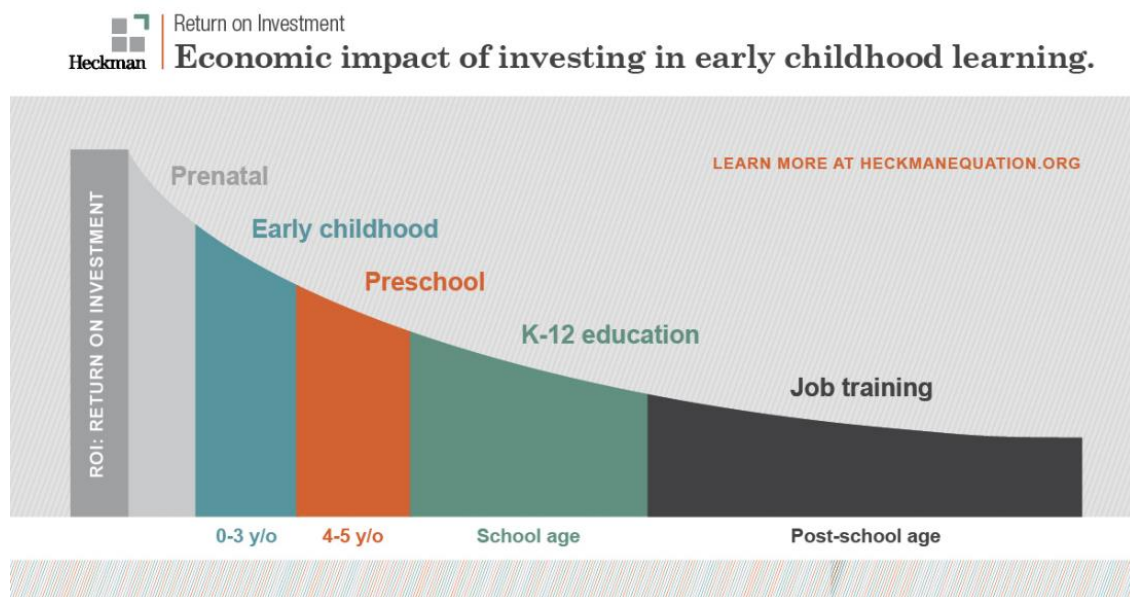
I FHI (folkehelseinstituttet) sin folkehelseprofil for Randaberg kommune i 2023 vises det til resultater under landsgjennomsnittet på faktorene: ungdoms tilfredshet med livet, ungdoms deltakelse i fritidsaktiviteter og ungdoms tilfredshet med lokalmiljø og treffsteder. I tillegg vises det til høyere andel psykiske vansker i kommunen, for både barn og voksne, sammenlignet med regionalt og nasjonalt gjennomsnitt. Andel barn som deltar i organiserte fritidsaktiviteter har gått ned. Ungdata undersøkelsen for 2022 viser at ungdom i Randaberg kommune er mindre fornøyd med kulturtilbudet i kommunen, og med tilrettelagte treffsteder for å møte annen ungdom. Dette sammenlignet med tall fra fylket og for hele landet.

Økonomiske utfordringer krever at oppgaver i kommunen løses på annen måte, og med tilgang på færre ressurser enn tidligere. Samtidig øker utfordringene som vist i utfordringsbildet, viser et behov for økt fokus på tidlig intervensjon. Effekt av en slik tjenesteforskyvning vil ta tid, samtidig som lovpålagte oppgaver og tjenester skal leveres.

For å forbedre tjenesteapparatet for barn og unge i kommunen, anbefales det å omprioritere fokuset fra tjenesteorientering til behovsorientering. Dette innebærer å tilpasse tjenester fra ulike instanser rundt de spesifikke behovene til hvert barn. Videre bør innsatsen baseres på kunnskap om risikofaktorer, heller enn å være symptomdrevet, da forskning viser at omtrent halvparten av risikoutsatte barn ikke viser synlige symptomer. En viktig strategi er å intensivere innsatsen tidlig og prioritere ressursene deretter.

Organiseringen av hjelpetiltak bør rettes mot å redusere risiko og styrke beskyttelsesfaktorer i barns oppvekst. Det er også nødvendig å forbedre tilgjengeligheten av psykiske helsetjenester for barn og unge, styrke universell forebygging og øke barns kompetanse om vanskelige temaer og situasjoner. Disse tiltakene representerer et helhetlig rammeverk for å styrke støtten til barn og unge i kommunen.

James J. Heckman er en amerikansk økonom og nobelprisvinner. Han har, med modell under, vist hvordan det høyeste utbytte av investering i barn og unges utvikling inntreffer i barnets første leveår. Som en del av hans arbeid vises det også til hvordan samfunnet bruker en stor grad av sine ressurser for sent til å sikre best mulig utfall av sine investeringer i barns oppvekst.

Figur 5 Modell som illustrerer at det høyeste utbytte av investering i barn og unges utvikling inntreffer i barnets første leveår.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024
Plan for idrett og fysisk aktivitet i Randaberg 2010-2022	Temaplan	Revideres	Handlingsplan oppdateres årlig. Slås sammen med Kulturplanen når den utarbeides. Oppstart 2025
Plan for forebygging mot omsorgssvikt og adferdsproblemer	Temaplan	Ny	Startet opp i 2023. Erstatte «En god plan for barn og unge.»
Handlingsplan mot fattigdom blant barn og unge (2015-2018)	Temaplan	Revideres	Oppstart 2024

4.6 Utenforskap og sosial ulikhet

Utenforskap handler om å stå utenfor deler av samfunnslivet. Mangel på sosial tilhørighet og sosiale fellesskap er karakteristisk for opplevd utenforskap. Svake grunnleggende ferdigheter, helseproblemer eller vanskelige oppvekstvilkår er eksempler på forhold som kan skape grunnlag for eller oppstå gjennom utenforskap.

Økonomi påvirker helsen vår, blant annet ved å gi bedre tilgang til en bolig i et godt bomiljø, bedre kosthold og bedre tilgang til helsetjenester. De som har høy utdanning og høy inntekt, har høyere forventet levealder enn personer med lav utdanning og lav inntekt. Målet i folkehelsearbeidet er å redusere sosial ulikhet, å være i jobb er den beste måten å unngå fattigdom på

Forskjellen mellom de som tjener mest og minst i Randaberg øker. Husstandene i Randaberg tjener hundre tusen kroner mer per år enn i landet som helhet. Flere barn og unge lever i familier med dårlig råd og ulikhetene blir større. Flere barn lever i vedvarende lavinntektsfamilier (2021: 11 %, som utgjør 219 barn i Randaberg), den største økningen skyldes økt innvandring.

En del forskjeller går i arv; lav utdanning hos foreldre er knyttet til lav utdanning, arbeidsledighet, fedme, sykdom, lavere levealder og så videre. Nevnte problemer forplanter seg videre i utenforskap, denne lenken må brytes. Vanskelig å måle tiltak, da en ser effekten mange år senere.

Tall fra NAV viser at 15,4 % av alle mellom 20-29 år i Rogaland lever i utenforskap. Det vil si 9400 stykker eller 390 skoleklasser lever i utenforskap. (Tall fra Oppvekstkonferansen des.2023)

For å hindre utenforskap og heller bygge opp om innenforskap må Randaberg kommune skape gode oppvekstmiljø som gir barn og unge et godt grunnlag for å kunne mestre livet og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Utfordringsbildet peker mot at en tydelig satsning på barn og unge vil være sentralt i det videre folkehelsearbeidet

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024
Plan for forebygging mot omsorgssvikt og adferdsproblemer	Temaplan	Ny	Startet opp i 2023. Erstatte «En god plan for barn og unge.»
Handlingsplan mot fattigdom blant barn og unge (2015-2018)	Temaplan	Revideres	Oppstart 2024
Integreringsplan 2018-2021	Temaplan	Revideres	Oppstart?
Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2017-2020	Temaplan	Revideres	Oppstart 2024
Boligsosial handlingsplan 2024-2028	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2024
2040 – Fremtiden er nå. Temaplan for helse- og omsorgstjenestene 2023-2030	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2023

4.7 Psykisk helse

Alle har en psykisk helse, på lik linje med sin fysiske helse. Psykiske plager og lidelser spenner over et vidt register både når det gjelder diagnoser og alvorlighetsgrad. Omtrent en tredel av befolkningen har en psykisk lidelse i løpet av et år (inkludert alkoholavhengighet), mens åtte prosent av barn og unge til enhver tid har en psykisk lidelse. Sett under ett er angstlidelser den vanligste lidelsen hos både barn, unge og voksne. Deretter følger depresjoner.

Psykisk helse er et meget sammensatt tema, og det kan være mange ulike årsaker til at man utvikler psykiske lidelser i løpet av livet. Man kan allikevel peke på sentrale faktorer som ensomhet og sosial isolasjon i ung alder, som i stor grad påvirker hvordan den psykiske helsen vil utvikle seg. For Randaberg rapporterer

ungdata at tjuefem prosent av ungdom er veldig mye plaget av ensomhet. Noen av de alvorligste konsekvensene av psykiske utfordringer er sykemeldinger, uførepensjon og dødelighet.

Randaberg kommune scorer høyere enn fylkes- og landsgjennomsnittet på brukere som registreres i primærhelsetjenesten i alderen 15-24 år. De psykiske plagene som er mest framtrædende i Randaberg er angst og depresjon. Fra 0-74 år skårer Randaberg kommune signifikant dårligere enn gjennomsnittet for både fylke og land når det gjelder personer med psykiske vansker.

Når flere stressfaktorer virker samtidig over lengre tid, øker risikoen for å utvikle psykiske vansker. På den annen side kan beskyttelsesfaktorer, som nære og trygge forhold, tilføre ekstra støtte når man står overfor belastninger som normalt ville føre til høy risiko. Følelsen av mestring i møte med utfordringer og problemer er av avgjørende betydning for god psykisk helse. Alle individer har behov for gode relasjoner med både familie og venner, som ikke bare fremmer trivsel i hverdagen, men også fungerer som en viktig støtte under vanskelige livsperioder. Grad av ensomhet i samfunnet kan påvirke den psykiske helsen og bør derfor følges opp nøye med tiltak satt inn så tidlig som mulig.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024
Plan for forebygging mot omsorgssvikt og adferdsproblemer	Temaplan	Ny	Startet opp i 2023. Erstatte «En god plan for barn og unge.»
Handlingsplan mot fattigdom blant barn og unge (2015-2018)	Temaplan	Revideres	Oppstart 2024
Integreringsplan 2018-2021	Temaplan	Revideres	Oppstart 2025
Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2017-2020	Temaplan	Revideres	Oppstart 2024
2040 – Fremtiden er nå. Temaplan for helse- og omsorgstjenestene 2023-2030	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2023

4.8 Frivillighet

Sosial kapital defineres som samfunnets evne til å skape tillitsfulle relasjoner mellom innbyggerne, og derigjennom styrke fellesskapets muligheter til å løse utfordringer i en prosess med samskaping. Frivilligheten spiller en avgjørende rolle i å bygge opp sosial kapital lokalt. Frivillighet tilfører ikke bare aktiviteter og tilbud som gagnar alle innbyggerne, men den har også en egenverdi ved å gi de frivillige positiv helseeffekt.

En omfattende analyse utført av Frivillighet Norge i 2020 understreker viktigheten av folkehelse i fremtiden. Det forventes at sammenhengen mellom folkehelse og sosiale fellesskap vil bli enda sterkere. Analysen peker på en betydelig forbindelse mellom ensomhet og frivillighet. Det er identifisert et betydelig

potensial i å fremme frivillige organisasjoner som skaper sosiale møteplasser, og det vil være enda mer avgjørende i fremtiden. (Zynk, 2020)

Etablerte lokale møteplasser og organisasjoner som påtar seg en rolle i samskaping for lokalsamfunnet, vil kunne fremme integrering og inkludering, styrke tilhørighet og bidra til oppbygging av tillit og sosiale kapital.

En mangfoldig frivilligsektor vil gjøre kommune bedre rustet til å møte de utfordringene som ligger foran oss. Konsekvensene av økende økonomisk ulikhet i samfunnet kan inkludere økt kriminalitet og økende avstand mellom grupper, noe som potensielt kan undergrave fellesskapsfølelsen. Økende misforhold mellom forventninger til kommunen og dens faktiske kapasitet kan i ytterste konsekvens føre til svekket tillit til de offentlige tjenestene.

Endringer innen frivillighet de siste årene inkluderer en økning i gjennomstrømningen av frivillige i mange organisasjoner, noe som fører til økt fokus på rekruttering, opplæring og koordinering. Mange frivillige ønsker å bidra uten å være medlem av en organisasjon, og foretrekker å delta i en aktivitet som de tror på uten å engasjere seg i formelle møter eller styrearbeid.

Frivillig innsats inne helsefeltet har også endret seg betydelig, spesielt når det gjelder å møte utfordringene ved å samhandle med personer som lider av alvorlige helseproblemer. Det er en økende anerkjennelse av behovet for spesialisert kompetanse blant frivillige som jobber innen helse.

Randaberg kommune etablerte i 2022 en kommunal frivillighetssentral, plassert i et eget bygg i sentrum Frivillighetens hus. Innen tjenesteområde Helse og velferd er det opprettet en prosjektstilling som spesifikt jobber med å integrere frivilligheten i eldreomsorgen gjennom samskapende tiltak.

Gjennom å stimulere frivilligheten kan kommunen møte sentrale utfordringer knyttet til trivsel, psykisk helse, en aldrende befolkning og økende sosiale forskjeller. Dette arbeidet krever kunnskap, tilrettelegging og samarbeid.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024
Frivillighetsplan 2020-2024	Temaplan	Revideres	Oppstart 2025
2040- Fremtiden er nå. Temaplan for helse- og omsorgstjenestene 2023-2030	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2023

5. Revisjon av kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel (2018-2030) ble vedtatt i juni 2019. Visjonen er Sammen skaper vi den grønne landsbyen og de langsiktige målene er at den grønne landsbyen skal være: attraktiv, aktiv og inkluderende. Dette skal blant annet nåes gjennom de tre folkehelsesatsingene: Trivsel og god psykisk helse, Levende nærmiljø og Smarte og nyttige løsninger

Det ble gjort et grundig arbeid med den nye kommuneplanen med bred involvering gjennom ulike prosesser fra flere parter; politikere, næringsliv, innbyggere, barn og unge, i tillegg til ansatte i alle

tjenestekområdene i kommunen. Samfunnsdelen peker ut viktige overordnede mål og strategier for å møte utfordringene som Randaberg står ovenfor i planperioden. Samtidig heter det at kommuneplanen ikke skal inneholde konkrete tiltak og løsninger, men at det skal løses gjennom temaplaner og i handlings- og økonomiplan.

Planen har nå virket i over fire år, og dersom den ikke revideres i inneværende kommunestyreperiode vil planen trolig bli over 10 år før vedtak av ny kommuneplan. Gjeldende plan har visjon, verdier og overordnede mål som etter noe tid har satt seg godt i administrasjonen, og som det er gode grunner til å beholde. Samtidig er eierskapet og den reelle bruke av resten av planen noe begrenset. Handlings- og økonomiplanen er kommuneplanens handlingsprogram, men det er et stort potensial for å få til bedre mere reelle koplinger mellom de to samt med de forskjellige temaplanene.

Folkehelse har en stor plass i gjeldende kommuneplan, og kommuneplanen er den uttalte «folkehelseplanen» til kommunen. Dette har vært et godt grep, men det kan jobbes ytterligere med å integrere folkehelsetenkningen i alt vi gjør uten å ha det som et eget tema.

På bakgrunn av dette vil det gjennomføres en begrenset revisjon i kommunestyreperioden. Det blir et hovedmål å sørge for en god tilpasning og sammenheng med kommunens handlings- og økonomiplan.

6. Revisjon av kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt i juni 2019. Ved denne rulleringen ble det gjort en omfattende jobb, spesielt med bestemmelsene. Bestemmelsene gikk fra å være ei «A4-side» nederst på plankartet, til å bli grundige bestemmelser i tråd med kraven i plan- og bygningsloven og sentrale nasjonale og regionale føringer. Likevel har kommunen gjennom de fem årene som kommuneplanen har virket erfart gjennom plan- og byggesaksbehandling at disse førstegenerasjons bestemmelsene har noen mangler. Videre er det mange nye nasjonale og regionale føringer (spesielt fra regionalplan for Jæren og Søre Ryfylke) som må innarbeides i bestemmelsene. Dette er hovedgrunnen til at kommunen går inn for å revidere arealdelen i planperioden.

Når det gjelder selve plankartet og arealdisponeringene det legger opp til, så er det i utgangspunktet ikke et stort behov for å legge til nye arealer. Foreløpige beregninger viser at det er satt av tilstrekkelig med areal til bolig fram mot 2050. Videre ligger det store fremtidige næringsarealer, spesielt i Mekjarvik. Det er heller ikke identifisert behov for nytt areal til offentlig eller privat tjenesteyting i årene som kommer. Det vil likevel være naturlig å bruke rulleringen av kommuneplanen til å ta en gjennomgang av behov for nye areal, men også se på om areal skal tas ut («planvask»).

7. Sammenheng samfunnsdelen og arealdelen - arealstrategi

Det er anbefalt i nasjonale forventninger til kommunal planlegging 2023-2027 at arealstrategien bør løftes inn i samfunnsdelen for å klargjøre kommunenes arealpolitikk og for å få en god sammenheng mellom

samfunnsdel og arealdel. Fylkeskommunen har som en oppfølging av regionalplan for Jæren og Søre Ryfylke laget en egen veileder for hvordan utarbeide arealstrategi og jordvernmål.

Kommuneplanen har i dag en enkel arealstrategi, og det vil være naturlig å utvikle denne i tråd med nye føringer, og som en del av samfunnsdelen. Arealstrategien vil være «hovedlinken» mellom samfunnsdelen og arealdelen. Det planlegges for en fellesoppstart av samfunnsdel og arealdel med et felles planprogram. For å få en god og reell sammenheng mellom de to skal det legges opp til at samfunnsdelen vedtas før arealdelen, men det vil måtte bli en viss overlapp i tid utarbeidelsen av de to.

8. Oversikt over kommunens planer

Under vises en oversikt over kommunens planer, hvilke som er nye, hvilke som skal videreføres og hvilke som skal revideres. I kolonnen lengst til høyre er vist hvilket tjenesteområde som har koordineringsansvar for utarbeidelse og oppfølging av planene. Det understrekes at mange av planene er tversektorielle og går på tvers av tjenesteområdene.

Planer	Type	Status	Tidspunkt/merknad	
Kommuneplan 2018 - 2030	Kommuneplan	Revideres	Oppstart 2024. Både samfunnsdel og arealdel.	Samfunn og kultur
Sentrum Øst	Områdeplan	Revideres	Oppstart 2024	
Sentrum Nord	Områdeplan	Ny	Oppstart 2027	
Mekjarvik Sør - havne- og industriområde	Områdelan	Videreføres		
Sentrumsstrategi	Temaplan	Ny	Er under arbeid. Slutføres i 2025.	
Klima- og energiplan	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2021	
Landbruksplan 2007-2020	Temaplan	Oppheves	Sentrale deler av landbruksplanen blir innarbeidet i kommuneplanen.	
Kommunedelplan for kulturminner 2016-2030	Kommunedelplan	Videreføres		
Plan for idrett og fysisk aktivitet i Randaberg 2010-2022	Temaplan	Revideres	Handlingsplan oppdateres årlig. Slås sammen med Kulturplanen når den utarbeides. Oppstart 2025	
Kulturplan	Temaplan	Ny	Oppstart 2025	
Trafikksikkerhetsplan 2016-2025	Temaplan	Revideres	Startet opp 2024	
Hovedplan for vann og avløp	Temaplan	Revideres	Startet opp 2024	
Vedlikeholdsplan for kommunale bygg og eiendommer	Temaplan	Revideres	Oppstart 2025	
Frivillighetsplan 2020-2024	Temaplan	Revideres	Handlingsplan oppdateres årlig. Oppstart 2025	

Integreringsplan 2018-2021	Temaplan	Revideres	Oppstart 2025	Helse og velferd
Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2017-2020	Temaplan	Revideres	Oppstart 2024	
Boligsosial handlingsplan 2024-2028	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2024	
2040 – Fremtiden er nå. Temaplan for helse- og omsorgstjenestene 2023-2030	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2023	
Plan for forebygging mot omsorgssvikt og adferdsproblemer	Temaplan	Ny	Startet opp i 2023. Erstatte «En god plan for barn og unge.»	Oppvekst
Handlingsplan mot fattigdom blant barn og unge (2015-2018)	Temaplan	Revideres	Oppstart 2024	
Barnehagebruksplan 2022-2042	Temaplan	Videreføres		
Digitaliseringsstrategi 2020-2024	Temaplan	Vurderes revidert		Kommunikasjon og demokrati
Kommunikasjonsstrategi, innbyggerinvolvering og demokrati	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2023	
Veteranplan	Temaplan	Videreføres	Vedtatt 2023	
Overordnet beredskapsplan	Beredskapsplan	Revideres	Oppstart 2024	
Helse og sosial beredskapsplan	Beredskapsplan	Revideres		
Pandemiplan	Beredskapsplan	Revideres		
Smittevernplan	Beredskapsplan	Revideres		
Plan for atomberedskap	Beredskapsplan	Revideres		
Handlings- og økonomiplan	Kommuneplanens handlingsplan	Revideres årlig		Øko-nomi